

BE-A0510_005997_005913_DUT

Inventaris van het archief van het Hoger
Commando der Krijgsgevangenkampen
afkomstig van het Ministerie van
Economische Zaken, 1945-1950 (vnl. 1945-
1948)

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:.....	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor de raadpleging.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Bevoegdheden en activiteiten.....	6
Organisatie.....	8
Archief.....	10
Geschiedenis.....	10
Verwerving.....	14
Inhoud en structuur.....	15
Inhoud.....	15
Selecties en vernietigingen.....	16
Ordening.....	17
 BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN.....	 19
Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen (HCK).....	19
I. Het Hoger Commando tot eind 1947.....	19
A. Bureel III.....	19
1. Diefstallen, ongevallen en geschillen.....	19
a. Diefstallen.....	19
b. Ongevallen.....	20
c. Geschillen.....	21
2. Branden in de kampen.....	21
22 - 27 Verzameldossier inzake onderzoek naar branden in krijgsgevangenenkampen en materiaalmagazijnen. 1946-1947.....	21
B. Bureel IV.....	22
1. Uitgaven en onkosten.....	22
a. Huurgelden.....	22
b. Aankoop van materiaal.....	22
2. Bouw en ontmanteling van de kampen.....	23
a. Algemene briefwisseling.....	23
b. Krijgsgevangenenkampen.....	23
(1) Technische gegevens.....	23
(2) Gegevens per regio.....	23
c. Kampen voor incivieken.....	24
II. Vereffening van de kampen.....	24
A. Financiële vereffening.....	24
1. Houthalen.....	24
2. Autonome kas.....	24
B. Secundaire functies.....	24

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:

Archief van het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen, afkomstig van het Ministerie van Economische Zaken. 1945-1950 (vnl. 1945-1948)

Periode:

1945 - 1950

Archiefbloknummer:

BE-A0510.2178

Omvang:

- Laatste bestanddeelnummer: 48.00
- Omvang geïndexiseerd: 1.14 m

Archiefbewaarpplaats:

Algemeen Rijksarchief / Archives générales du Royaume

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Nagenoeg alle stukken uit het bestand zijn openbaar. Enkele nummers bevatten evenwel privacygevoelige informatie ¹en worden daarom pas na 100 jaar vrijgegeven. Wie de stukken toch wil inkijken, dient een onderzoeksverklaring te ondertekenen, waarin de geïnteresseerde aangeeft de gegevens uit de bescheiden enkel gecodeerd te zullen verwerken. Voor de reproductie van de openbare archiefstukken gelden de gewone regels van toepassing in het Rijksarchief.

---

1 Het gaat hier om nrs. 19-21.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen - Commandement Supérieur
des Camps Prisonniers
Acroniem: HCK - CSCP

GESCHIEDENIS

De Belgische overheid deelde niet in de feestvreugde die onder de bevolking heerste toen eind september 1944 het grootste gedeelte van het grondgebied door de geallieerden was bevrijd. Vanuit economisch oogpunt was er immers weinig reden tot optimisme, temeer daar de steenkoolproductie in de nasleep van de Duitse bezetting ernstig in het gedrang was gekomen. Niet alleen was de bestaande infrastructuur verouderd en verliep de distributie van de kostbare brandstof chaotisch, bovenal heerste er een nijpend tekort aan mijnwerkers.²Als gevolg hiervan daalde de steenkoolontginning begin 1945 tot een vijfde van het vooroorlogse peil.

Om het brandstofprobleem structureel aan te pakken, rijpte in regeringskringen al snel het plan om een flink deel van de tienduizenden Duitse krijgsgevangenen, verspreid over Britse en Amerikaanse kampen op Belgisch grondgebied, in te zetten voor de heropleving van de Belgische industrie. De onderhandelingen met het geallieerde opperbevel begonnen in april 1945, en zouden reeds in mei en juli uitmonden in twee overeenkomsten, respectievelijk met de Britse en Amerikaanse autoriteiten.³De akkoorden betekenden het startschot voor een unieke operatie in de Belgische geschiedenis, beter bekend als "la bataille du charbon" of "de steenkoolslag". Hoewel de tewerkstelling van de Duitse krijgsgevangenen slechts een kortstondige voetnoot in de naoorlogse economische geschiedenis lijkt, was de "steenkoolslag" niettemin van cruciaal belang voor de heropleving van het land en tevens een zeer complexe operatie, waarvan de uitvoering een minutieuze coördinatie vereiste tussen verschillende militaire en ministeriële diensten. De volgende figuur biedt een hiërarchisch overzicht van alle betrokken actoren.

Van alle organismen die betrokken waren bij de tewerkstelling van de Duitse krijgsgevangenen was het militaire echelon het snelst op touw gezet. In augustus 1945 waren de diverse kampen reeds in een hiërarchische structuur

---

2 SUNOU P., Les prisonniers de guerre allemands et la bataille du charbon, p. 3-4. Zo waren er in 1938 nog 148.007 mijnwerkers actief, tegenover 105.271 begin 1945.

3 SUNOU P., Les prisonniers de guerre allemands et la bataille du charbon, p. 11-13.

gegoten die hun goede werking moest garanderen. Helemaal bovenaan de ladder bevond zich het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen (HCK), met daaronder de zes Regionale Commando's die elk drie tot acht kampen groepeerden. Er bestonden ook drie kampen voor ontmijners in Kalmthout, Wenduine en Jabbeke, die echter rechtsreeks onder het Ministerie van Landsverdediging ressorteerden en dus buiten deze organisatie vielen. De volgende figuur geeft een overzicht van de militaire gezagsstructuur.

4

De militaire gezagsstructuur achter de operatie zou ook het eerst worden opgedoekt van zodra men de krijgsgevangenen tussen mei 1947 en maart 1948 begon te repatriëren. Rond die periode was de operatie vanuit militair oogpunt vrijwel afgelopen. In februari sloten de lokale krijgsgevangenenkampen en de administraties en kantines van de Regionale Commando's hun deuren. Wanneer het HCK werd opgeheven, ⁵is niet precies bekend. Uit archiefstukken blijkt dat zijn administratie nog minstens tot juni 1948 heeft gefunctioneerd. ⁶Allicht staakte het (toen reeds sterk afgeslankte) HCK zijn activiteiten pas definitief eind 1950, vermits de goedkeuring van het diensthoofd vereist was om over te gaan tot de vereffening van de boekhouding die toen werd voltooid. ⁷

BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

In augustus 1945 had het HCK drie hoofddoelen meegekregen. In de eerste

-
- 4 De namen van de hoofden van de Regionale Commando's der Krijgsgevangenenkampen (Franstalige benaming "Commandement Régionaux des Camps de Prisonniers", vaak afgekort tot C.R.C.P.) werden teruggevonden in KMLK, nr. 7, brief van het Ministerie van landsverdediging, 7 maart 1947. Wat de leiding van het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen betreft, ligt de zaak ingewikkelder. Dankzij een verwijzing uit het werk van Sunou (p. XVII) zijn de data van de aan- en aftrede van Generaal-Majoor Desoil als opperbevelhebber van de krijgsgevangenenkampen gekend. De afbakening van de ambtstermijn van zijn twee opvolgers ligt moeilijker. Vast staat dat kolonel Jacob niet langer dan maart 1947 het Hoger Commando kan hebben geleid, vermits hij toen het hoofd werd van de Dienst der Krijgsgevangenen. Het is dus aannemelijk om te veronderstellen dat Generaal-Majoor Plisnier, die voorheen leiding gaf aan de Algemene Directie voor Speciale Diensten, rond die periode de fakkel overnam. Tot hoelang hij deze functie uitoefende, blijft wat in het ongewisse: de precieze datum waarop het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen werd opgeheven, kon niet uit archiefstukken worden afgeleid. Allicht gebeurde dit pas in 1950 (cf. infra).
- 5 Vast staat dat sedert eind 1947 het HCK (in het Frans afgekort tot "C.S.C.P.") op archiefstukken staat aangeduid als "S.L./C.S.C.P.", waarbij "S.L." staat voor "Service de Liquidation".
- 6 DKEZ, nr. 25, brief van 10 juni 1948.
- 7 In een brief van 15 december 1950 aan het Ministerie van Economische Zaken vermeldde toenmalig hoofd van de DKAB majoor Piret dat de postchequerekening van de Algemene Staf en de Dienst voor Vereffening van het HCK op 5 december 1950 werd afgesloten. Zie DKEZ, nr. 288.

plaats moest het instaan voor de efficiënte inzet van de beschikbare bewakingstroepen. Een tweede bevoegdheid betrof het toezicht op de discipline, de censuur, de sanitaire voorzieningen, de welfare en de naleving van de regels uit de Conventie van Genève in de kampen. Tenslotte dienden de nodige maatregelen te worden getroffen om de kazernering en continue ravitaillering van het personeel te garanderen. ⁸De toepassing van deze instructies kreeg uiteraard steeds meer invulling naarmate men de hiërarchische ladder afdaalde om bij de dagelijkse praktijk in de afzonderlijke kampen te belanden.

Met de vereffening van de krijgsgevangenenkampen in het verschiet, werd op 15 september 1947 binnen het HCK een speciale dienst opgericht, de Commissie voor Verificatie ("Commission de Vérification") onder leiding van luitenant-kolonel Bostijn. De Commissie had de opdracht de boekhoudingen te controleren van alle militaire instanties en de daaraan verbonden diensten. ⁹Het vervullen van zo'n taak was geen sinecure, temeer daar de voornoemde boekhouding in haar geheel drie facetten vertoonde: er waren de financiële verrichtingen voor het onderhoud van de krijgsgevangenen enerzijds, het Belgisch kamppersoneel anderzijds en dan nog de "speciale boekhoudingen". ¹⁰ De boekhouding met betrekking tot de krijgsgevangenen omvatte vijf soorten uitgaven: het geld van de menages voor de aanschaf van levensmiddelen, de kas van de kantines waar de gevangenen met hun zakgeld kleine aankopen konden doen, de comptabiliteitsstukken voor de levering van materiaal, een fonds waarin het loon- en zakgeld van de krijgsgevangenen apart werd bijgehouden en tenslotte het zogenaamde "kampgeld", bestaande uit kasbons en tickets geldig voor aankopen binnen elk kamp. Eenmaal de Commissie voor Verificatie deze boekhouding had gecontroleerd, stuurde ze een rapport naar het HCK waarin ze eventuele aanbevelingen deed ter regularisatie van bepaalde onevenwichtigheden. Hierna stuurde het HCK zijn voorstellen betreffende de liquidatie via de Dienst voor Krijgsgevangenen naar het Interministerieel Comité, dat deze op zijn beurt doorspeelde aan de minister van economische zaken. Na diens goedkeuring mocht luitenant-kolonel Bostijn overgaan tot de vereffening. ¹¹

De vereffening van de boekhouding aangelegd voor het onderhoud van het militair personeel lag eenvoudiger. Het betrof hier enkel de menagegelden en de kas van de legerkantines. De procedure verliep analoog aan de liquidatie

---

8 KMLK, nr. 7, omzendbrief van het Ministerie van Landsverdediging gedateerd op 1 augustus 1945.

9 KMLK, doos nr. 4, rapport van het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen, ongedateerd. De nieuwe instelling onder Bostijn bestond uit twee burelen, geleid door de onderluitenanten Masson en Van Moer, tezamen met vijf elite onderofficieren. In totaal had men 209 boekhoudingen na te kijken. Hieronder bevonden zich ook comptabiliteitsstukken van het militaire hospitaal te Beverloo en van de A.R.C.A., de "Ateliers de Réparation de Charroi Automobile", een technische dienst waarin krijgsgevangenen tewerkgesteld waren als reparateurs.

10 DKEZ, nr. 49, instructie voor de verificatie van de boekhouding, ongedateerd. In wat volgt, geven we kort de basisprincipes van de hele operatie weer.

11 Deze goedgekeurde rapporten bevinden zich in DKEZ, nrs. 42-48.

van de boekhouding voor krijgsgevangenen, met als enige verschil dat de verificatierapporten na inzage door het HCK werden verzonden naar de Financiële Dienst van het Leger ("Service Financier de l'Armée", afgekort S.F.A.). Nadat deze instantie de knoop had doorgehakt, kon de boekhouding worden vereffend.¹²

De "speciale boekhoudingen" fungeerden als een soort vergaarbak voor de liquidatie van allerlei bijkomende diensten die in het materiële onderhoud van de krijgsgevangenen en de militairen hadden voorzien. Sporen van twee zulke vereffeningen werden teruggevonden in het hier geïnventariseerde archief, namelijk van de militaire materiaalmagazijnen en de Autonome Kas, een fonds dat begin 1948 werd aangelegd ter onderhoud van de laatste Duitse krijgsgevangenen (iets meer dan honderd man) in België.¹³

ORGANISATIE

Het HCK, de Regionale Commando's en de krijgsgevangenenkampen opereerden niet alleen. Hoewel aanvankelijk alleen de minister van Landsverdediging met de tewerkstelling van de Duitse krijgsgevangenen begaan was, raakten de militaire organismen mettertijd stevig ingebed in een netwerk waarin ook burgerlijke componenten opereerden (cf. supra, figuur 1). Om de organisatie en werking van het HCK beter te begrijpen, dienen we kort stil te staan bij deze context.

Toen het aantal Duitse krijgsgevangenen in de zomer van 1945 aanzienlijk begon te stijgen, kreeg een speciale tak van Landsverdediging, de Algemene Inspectie der Troepen,¹⁴ op 1 augustus de opdracht om de operatie in goede banen te leiden. Een lang leven was deze structuur niet beschoren. Op 1 oktober 1945 werd het Ministerie van Landsverdediging gereorganiseerd en kwam het beheer van de krijgsgevangenen bij een nieuwe eenheid terecht. De overkoepelende instelling was voortaan de Adjudant Generaal, waarin een Algemene Directie van Speciale Diensten¹⁵ was gecreëerd, met daaronder De Dienst voor Krijgsgevangenen.¹⁶ Deze was op zijn beurt vertakt in een afdeling A en B, respectievelijk "prisonniers de guerre amis", geleid door een zekere majoor Torfs, en "prisonniers de guerre ennemis" onder kolonel Devijver.¹⁷ Het is natuurlijk de Afdeling B die ons hier interesseert. In de praktijk speelde zij de voornaamste rol in de opvolging van het lot van de krijgsgevangenen. Dit orgaan vormde niet alleen een cruciale schakel tussen de geallieerde en Belgische autoriteiten, maar verbond ook de diverse militaire en ministeriële diensten met elkaar door de richtlijnen van het Interministerieel Comité, de

---

12 Deze goedgekeurde rapporten bevinden zich in DKEZ, nrs. 34-41.

13 Zie DKEZ, nr. 182. Zie ook deze inventaris (voortaan afgekort tot HCEZ), nr. 47.

14 Een Nederlandse vertaling voor de benaming "Inspection Générale des Troupes" (afgekort I.G.T.) werd niet teruggevonden. Dit is een letterlijke vertaling van de Franse term.

15 Ik vertaal hier letterlijk de benaming "Direction Générale des Services Spéciaux".

16 SUNOU P., Les prisonniers de guerre allemands et la bataille du charbon, p. 24. De Franstalige benaming luidt "Service des Prisonniers de Guerre Section B", afgekort S.Pr.G./B.

17 KMLK, nr. 7, brief van de Algemene Directie voor Speciale Diensten, 20 maart 1947.

hoogste instantie begaan met de operatie,¹⁸ uit te werken of mee te delen aan de commandostructuren achter de krijgs-gevangenenkampen. Daarenboven was de Dienst voor krijgsgevangenen Afdeling B nauw betrokken bij de controle op financiële operaties: ze bekrachtigde de gebruikelijke uitgaven en verifieerde regelmatig rekeninguittreksels van de Exploitatierekening der Krijgsgevangenen, beheerd door de Dienst voor Onderlinge Hulpverlening.¹⁹

Al speelden de activiteiten van het HCK zich af binnen de krijtlijnen uitgetekend door orders van hogerhand, toch genoot het orgaan binnen dit kader een ruime autonomie om in te spelen op concrete, dagdagelijkse noden. De directieven die het daarvoor had meegekregen, lagen tevens aan de basis van zijn interne organisatie. Het HCK bestond in wezen uit vier burelen en een algemeen secretariaat dat richtlijnen naar lagere niveaus moest uitdragen.

Elk van de vier burelen had zo zijn specifieke taken: het eerste was begaan met de organisatie van de kampen en de tewerkstelling van de krijgsgevangenen, het tweede zag toe op de veiligheid en discipline in de kampen, het derde coördineerde de administratieve onder-steuning van de operatie en het vierde verzorgde tenslotte de ravitaillering, het transport en materiële noden.²⁰ De vier burelen ressorteerden op hun beurt onder de staf, gegroepeerd in drie secties, met telkens een hoger officier aan het hoofd. De eerste twee burelen vormden de 'Afdeling G' ("branche G"), een soort generale staf waarvan de leiding zich bezighield met de installatie en algemene werking van de kampen. Het derde bureel vormde de 'Afdeling A' ("branche A"), een afkorting die, overeenkomstig zijn taken, wellicht stond voor "Administratie". Het vierde bureel behoorde tot de 'Afdeling Q' ("branche Q"), het Kwartiermeester

---

18 Het Interministerieel Comité voor Beheer en Coördinatie der Krijgsgevangenen werd pas op 25 februari 1946 in het leven geroepen door Baron Snoy, Secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken. Diens voorstel speelde in op de algemene nood aan een overkoepelend beheersorgaan dat verschillende moeilijkheden in verband met de werking van de krijgsgevangenenkampen en het toezicht op de tewerkstelling van de Duitse dwangarbeiders kon afhandelen. Deze materie behoorde immers tot de bevoegdheid van verschillende ministeries en het was de taak van het Interministerieel Comité om de synergie tussen al deze betrokken partijen te stroomlijnen door afgevaardigden van alle betrokken departementen bijeen te brengen in wekelijkse vergaderingen. De eerste zitting vond reeds plaats op 26 februari 1946. Hoewel de laatste bijeenkomst zou hebben plaatsgevonden op 22 december 1948, bleef het Interministerieel Comité voortbestaan tot 1950.

19 De Dienst voor Onderlinge Hulpverlening ("Office d'Aide Mutuelle" in het Frans) was een parastatale belast met de uitvoering van verschillende akkoorden die België met de Britse en Amerikaanse autoriteiten was aangegaan in verband met de ondersteuning van de geallieerde troepen op Belgisch grondgebied. Omwille van zijn bureaucratische structuur en affiniteit met financiële verrichtingen, leende de Dienst voor Onderlinge Hulpverlening zich ook uitstekend voor het vervullen van secundaire taken, zoals het verzorgen van de boekhouding van de operatie met de Duitse krijgsgevangenen, waarmee hij vanaf 19 december 1945 werd belast. VAN DIJCK W., Studie ener zelfstandige instelling: Dienst voor Onderlinge Hulpverlening, p. 11-15; p. 72-78.

20 KMLK, doos nr. 7, brief van de Algemene Inspectie der Troepen, 25 juli 1945.

("Quartier-maître") dat de aanvoer van benodigdheden reguleerde.²¹

Met het oog op de vereffening van het HCK, de Regionale Commando's en de afzonderlijke kampen werd, zoals tevoren aangehaald, de Commissie voor Verificatie opgericht. Het orgaan bestond uit twee burelen, die als volgt waren bezet:

Rond deze periode was de operatie met de krijgsgevangenen vanuit militair oogpunt al vrijwel afgelopen. Reeds op 15 november 1947 waren de administratieve werkzaamheden in de lokale kampen stopgezet. Hun menages hielden het, evenals de boekhoudkundige burelen van de Regionale Commando's, op 1 februari 1948 voor bekeken. Op 1 april 1948 sloten de administraties en de kantines van de Regionale Commando's hun deuren en werd ook de werking van de eerste twee burelen van het HCK stilgelegd.

²²Wanneer het HCK in zijn geheel werd opgeheven, is niet bekend. Uit een brief van luitenant-kolonel Bostijn blijkt dat zijn administratie nog minstens tot juni 1948 heeft gefunctioneerd. ²³Allicht werd vanaf toen geen onderscheid meer gemaakt tussen de Commissie voor Verificatie en het HCK, dat in staat van vereffening verkeerde. ²⁴Beide diensten waren ook gevestigd op dezelfde lokatie, met name de Louisalaan 486 te Brussel. Omwille van zijn korte bestaansperiode hoefde het HCK dus nooit te verhuizen. Alle activiteiten werden hoe dan ook definitief gestaakt in 1950, nadat luitenant-kolonel Bostijn zijn goedkeuring had gegeven voor de vereffening van de boekhouding.

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

Het archief van het HCK ²⁵(en bijgevolg ook het archief van de Dienst voor

---

21 KMLK, doos nr. 7, brief van de Algemene Inspectie der Troepen, 25 september 1945. De drievoudige stafindeling weerspiegelde de reorganisatie van het Ministerie van Landsverdediging op 10 oktober 1945.

22 Historique, 1er épreuve. Dit document is ongenummerd en bevindt zich net als de Compte rendu sur l'activité des prisonniers de guerre allemands in KMLK, doos nr. 34. Zoals de (voorlopige) titel aangeeft, is het een soort kladder van de Compte Rendu. Niettemin bevat het soms ook bijkomende informatie.

23 DKEZ, nr. 25, brief van 10 juni 1948. De brief bevatte een oproep aan alle Regionale Commando's én aan de commandant van de administratie van het HCK om hun financiële documenten met betrekking tot aankopen van materiaal en de water, gas en elektriciteitsrekening over te dragen aan de Commissie voor Verificatie.

24 Zie HCEZ, nr. 48. Alle brieven vermelden Bostijn als "Chef du Service de Liquidation" van het HCK.

25 Het is van belang om erop te wijzen dat het hier enkel archief gegenereerd door het Hoger Commando der Krijgsgevangenenkampen betreft. De bulk van de archieven van de afzonderlijke kampen en de Regionale Commando's werd op verschillende plaatsen elders bewaard.

krijgsgevangenen Afdeling B) heeft een vrij bewogen geschiedenis achter de rug. Men moet daarbij goed voor ogen houden dat dit archief op een bepaald ogenblik werd opgesplitst tussen het Ministerie van Landsverdediging en het Ministerie van Economische Zaken. Aangezien beide delen nauw met elkaar verweven zijn, zullen we ook kort stilstaan bij de achtergrond van het archief in het KMLK.

Indien men de geschiedenis van het archief van het HCK wil traceren, is men aangewezen op het omvangrijkere archief van de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B, vermits het archief van het HCK als zelfstandig archiefvormer hierin verzeild is geraakt. De enige mogelijke verklaring voor een dergelijke vermenging luidt dat de archiefstukken over-gedragen door het HCK aan de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B naar hun aard nog een administratief belang hadden en destijds dus niet als statisch archief werden beschouwd: het bevatte stukken over de personeelsadministratie in de krijgsgevangenenkampen, individuele fiches van gevangenen, lijsten van ongevallen, overlijdens en repatriëringen, rapporten over diefstallen, comptabiliteitsstukken en dossiers inzake de infrastructuur van de kampen. Vermoedelijk werd dit archief ergens in de periode 1948-1950 overgedragen. ²⁶Het archief van de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B bevat verdere aanwijzingen omtrent de geschiedenis van dit conglomeratarchief. Daartoe moet men wel iets uitvoeriger stilstaan bij de lotgevallen van het voornoemde orgaan.

De Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B hield het na de repatriëring van de Duitse arbeiders en de ontbinding van het militaire apparaat achter de "steenkolenslag" nog niet voor bekeken. De dienst wachtte nog de zware taak om de financiële balans op te maken van de operatie en in dit verband was hij (rond maart 1950) overgeheveld naar het Ministerie van Economische Zaken. Naarmate de financiële afhandeling zijn einde naderde, verhuisde de dienst begin januari 1954 van de Vleurgatsesteenweg 282 naar de Louisalaan 179. In het kader van deze overplaatsing rees de vraag wat er met het archief moest gebeuren. Op 29 januari stuurde het Economaat van het Ministerie van Economische Zaken een nota naar alle administratieve diensten, de Dienst voor Krijgsgevangenen inclusief, betreffende de bewaring van hun archieven. In het kader van een Studiecommissie voor de Hervorming van de Rijksbesturen, voorgezeten door Max-Léo Gerard, werd de verschillende afdelingen gevraagd naar de omvang van hun archiefberg en of men uit besparingsmaatregelen al was overgegaan tot de vernietiging van nutteloze archiefstukken. ²⁷Enkele dagen later antwoordde majoor Piret, het toenmalige hoofd van de Dienst voor Krijgsgevangenen, in een brief "qu'à l'occasion du transfert de mes services, du 282 Chaussée de Vleurgat au 179 Avenue Louise, il a été procédé à la

26 Het is van belang om erop te wijzen dat het hier archief van het Hoger Commando der Krijgsgevangenen-kampen betrof. De bulk van de archieven van de afzonderlijke kampen en de Regionale Commando's werden elders bewaard. Dat blijkt uit een brief van Piret van 2 juni 1951, waarin de commandant van het depot in de kazerne van Berchem om inlichtingen over Belgische militairen wordt verzocht. DKEZ, nr. 289.

27 DKEZ, nr. 287, nota van 29 januari 1954.

discrimination des documents." ²⁸Hij beschrijft deze stukken vaagweg als "ceux, considérés sans utilité et dont j'étais autorisé réglementairement à me désaisir", waartoe hij op 29 december 1953 een proces-verbaal opmaakte voor de Administratie der Domeinen. In totaal werd twee ton en 68 kilo archiefmateriaal verwijderd.

Een volgende cruciale aanwijzing vinden we enkele maanden later, vlak na de opheffing van de Dienst voor Krijgsgevangenen. Op 28 juli 1954 schreef S.M. Briquet, raadgever van de minister van economische zaken, een brief naar de toenmalige Algemeen Rijksarchivaris Camille Tihon waarin hij aangaf dat een van de panden van het Ministerie van Economische Zaken, gelegen aan de Louisalaan nummer 179, opgescheept zat met een hoeveelheid overtollig archief waarvan men de eventuele waarde diende na te gaan. ²⁹Het antwoord kwam er op 5 augustus 1954, via een brief waarin stond aangegeven dat "les archives qui proviennent du service des prisonniers de guerre (40 caisses) devraient être transportées au bâtiment des Archives générales du Royaume situé rue des Minimes n° 21." ³⁰Het is belangrijk om even stil te staan bij de omvang van het verhuisde archief: de "40 caisses" waarvan sprake, zijn veel omvangrijker dan het archief (ca. 10 s.m.) dat zich heden in het Algemeen Rijksarchief bevindt. Bedenkt men dat ongeveer tien archiefdozen in één "caisse" konden, dan komt men tot de conclusie dat het in 1954 overgedragen archief driemaal groter was. Een dergelijke vaststelling ondersteunt de aanneme dat het archief van Duitse krijgsgevangenen (d.i. het archief van de Dienst voor Krijgsgevangenen én van het HCK) pas na zijn definitieve overdracht als statisch archief ³¹in de zomer van 1954 werd opgesplitst. ³²

Op de achterzijde van de voornoemde brief afkomstig van het Ministerie van Economisch Zaken staat een handgeschreven aantekening te lezen: "Service des Prisonniers de Guerre. Piret. 282 Ch. de Vleurgat. 15 juillet 1954. reprise liquidation. Rue de l'Atelier." De verwijzing naar de Atelierstraat in Sint-Jans-Molenbeek is van belang, vermits hier ondubbelzinnig de link wordt gelegd met het archief dat het voorwerp uitmaakt van deze inventaris. Na de tweedeling tussen beide ministeries werd het archiefbestand dat aan Economische Zaken

---

28 DKEZ, nr. 287, brief van 3 februari 1954. We herinneren eraan dat er op dit tijdstip nog geen Archiefwet bestond, volgens dewelke archiefbescheiden van openbare archiefvormers slechts konden worden vernietigd na toestemming van de Algemeen Rijksarchivaris.

29 Algemeen Rijksarchief, Centraal Dossier, nr. 212.99, brief van 28 juli 1954.

30 Algemeen Rijksarchief, Centraal Dossier, nr. 212.99, brief van 5 augustus 1954.

31 In zijn brief van 3 februari 1954 bestempelde Piret de bewaarde stukken immers nog als "archives vivantes".

32 Dat kan men ook afleiden uit de weinige archiefstukken in het archief van het KMLK die dateren van de periode na 1950 (KMLK, doos nr. 30). Deze stukken handelen doorgaans over opzoekingen van namen van oud-krijgsgevangenen of soldaten die in de kampen dienst deden. De formele kenmerken (de briefhoofden en de handtekening van Piret) en de uiterlijke vorm van deze documenten laten er geen twijfel over bestaan dat zij afkomstig waren van de Dienst voor Krijgsgevangenen. Aangezien deze toen al onder Economische Zaken opereerde, moet men het archief destijds op de Vleurgatsesteenweg 282 en de Louisalaan 179 nog als een geheel hebben bewaard. Tot de splitsing is men dus ten vroegste overgegaan na de opheffing in juli 1954, wat verklaart dat archief gevormd onder Economische Zaken toch in het legermuseum is beland.

toebehoorde, eind jaren vijftig of begin jaren zestig ondergebracht in een depot in de Atelierstraat nummer 3.³³ Tegelijk rijzen er vele vragen. Werd het archief eerst bewaard op de oude locatie van het Algemeen Rijksarchief in de Miniemenstraat 21, zoals de antwoordbrief van de Algemeen Rijksarchivaris aangaf? Wanneer werd het precies verhuisd naar de Atelierstraat? En wanneer was het archief dan opgesplitst?

Het is wachten tot 1972 vooraleer er een nieuwe indicatie opduikt. In februari van dat jaar trokken A.-M. Pagnoul en A. Notebaert op inspectie naar het depot in de Atelierstraat. Ze voerden er een snelle selectie uit en zorgden ervoor dat ongeveer 1000 meter archief werd overgebracht naar de magazijnen van de Koninklijke Bibliotheek. Op de beknopte overdrachts-lijst die samen met het verslag werd gemaakt, staat ook "Archives des prisonniers de guerre" te lezen. Het lijkt geen twijfel dat het hier ging om stukken uit het archief dat het voorwerp uitmaakt van deze inventaris. De vraag is echter hoeveel Notebaert en Pagnoul wisten weg te halen en om welke stukken het ging. In het rapport staat vermeld dat het ging om een "trriage grossier et rapide sur place", bij gebrek aan de nodige tijd, plaats en verwarmingsfaciliteiten.³⁴

In 1980 werd het archief uit de Atelierstraat overgebracht naar de Belgradostraat 15 in Vorst. Daar zou het tot 2003 worden bewaard in lamentabele omstandigheden.

Rest nog de vraag naar de achtergrond van het archief dat naar het Ministerie van Landsverdediging werd overgeheveld. Over dit deel bestaat er een inventaris, opgemaakt in 1981, waarvan de inleiding te kennen geeft dat het archief aan het legermuseum werd overgemaakt door commandant Georges Hautecler.³⁵ Diens naam duikt tevens op in de bibliografie van Philippe Sunou's werk over de Duitse krijgsgevangenen in België. In 1950 zou Hautecler al een studie hebben geschreven over de geschiedenis van de diverse organismen die betrokken waren bij de hele operatie. Ondanks veelvuldige zoekpogingen werd ook dit document niet meer teruggevonden.³⁶

Nochtans werd er in het archief op het legermuseum één vitale aanwijzing gevonden, een "missing link" waaruit zijn achtergrond enigszins kan worden opgehelderd. Er bevinden zich immers een aantal jongere stukken in het archief, die doorlopen tot 1960. Het betreft hier dan opzoekingen naar Duitse soldaten die aan het eind van de oorlog krijgsgevangen waren gemaakt. Het archief waarin de opsporingen gebeurden, bevond zich in de kazerne Majoor

---

33 Deze informatie werd verkregen uit een onderhoud met Pierre-Alain Tallier. Zie ook BOTTERMAN X., Inventaire de la Commission économique interministérielle, p. 31, voetnoot 156.

34 Algemeen Rijksarchief, Centraal Dossier, nr. 212.99.

35 DUVOSQUEL J.-M., Inventarissen van het archiefonds Duitse krijgsgevangenen in België, 1945-1948, p. 1. Georges Hautecler was (als oud-krijgsgevangene) niet alleen de man achter de commissie voor de historiografie van de Belgische krijgsgevangenen in Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar had tevens diverse artikels en publicaties over dit onderwerp op zijn naam staan.

36 SUNOU P., Les prisonniers de guerre allemands et la bataille du charbon, p. XIII. Dit werk heette voluit "Service de liquidation du Commandement Supérieur des Camps de Prisonniers, rapport sur la vérification et la remise des comptabilités intérieures des camps de prisonniers."

Geruzet op de Generaal Jacqueslaan 4 in Brussel. Op een van de stukken prijkt de stempel van Kapitein-commandant Hautecler, toenmalig sectiehoofd van de "Afdeling voor Statuten der Krijgsgevangenen en het Gewapend Verzet".

³⁷Hoewel de documenten enkel melding maken van Duitse krijgsgevangenen in Britse en Amerikaanse kampen op Belgische bodem, laten ze toch ruimte om te vermoeden dat het archief van het HCK ook in deze kazerne werd bewaard. ³⁸Al blijven een aantal specifieke vragen omtrent de opdeling en overdracht van het archief "Duitse Krijgsgevangenen in België" open, toch legt deze ontdekking een verband tussen Hautecler en de naoorlogse krijgsarchieven, wat verklaart waarom precies hij instond voor de overheveling ervan naar het legermuseum.

VERWERVING

Uit besparingsoverwegingen besloot men in overheidskringen reeds eind 2001 om de huur van het gebouw in de Belgradostraat 15 in Vorst op te zeggen. Na rondvraag bij de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie omtrent de eventuele administratieve waarde van het archief kon in 2003 door een team van het Algemeen Rijksarchief worden overgegaan tot een selectie. Na precies 110 werkdagen was de noodoperatie in februari 2004 beëindigd. Van de 3500 meter archief uit het depot werden 658 meter, afkomstig van 54 verschillende instellingen, waaronder het HCK, gevrijwaard en overgebracht naar het Algemeen Rijksarchief. ³⁹Gelijktijdig met de overdracht kon een beknopte plaatsingslijst worden opgemaakt.

Laten we alle voorgaande bevindingen nu nog eens op een rijtje zetten:

---

37 KMLK, doos nr. 30, brief van 27 augustus 1959. Ik vertaal letterlijk de benaming "Direction des Statuts des Prisonniers de Guerre et de la Résistance Armée".

38 Het archief van de oude Afdeling A van de Dienst voor Krijgsgevangenen werd immers bewaard in de Prins Boudewijn Kazerne op de Place Dailly in Schaarbeek. Zie KMLK, doos nr. 7.

39 BOTTERMAN X., La gestion des archives du SPF Economie, P.M.E., Classes Moyennes et Energie. Deze verhandeling bevindt zich eveneens in Algemeen Rijksarchief, Centraal Dossier, nr. 212.99.

Inhoud en structuur

INHOUD

De archiefbescheiden van het HCK afkomstig van het Ministerie van Economische Zaken dateren allemaal uit de periode 1945-1950, voornamelijk over de jaren 1945-1948. Het archiefbestand handelt over de tewerkstelling van ongeveer 60.000 Duitse krijgsgevangenen (en een aantal incivieken) verdeeld in 41 krijgsgevangenenkampen gespreid over het Belgisch grondgebied. Bijlage A bevat een tabel waarin alle kampen worden opgesomd.⁴⁰

Inhoudelijk zijn de archiefstukken van het HCK erg ongelijk verdeeld over het hele werkingsveld: slechts een handvol stukken dateren uit de periode van de vereffening van de krijgsgevangenenkampen. Aangezien de meeste archieven hieromtrent (althans in theorie⁴¹) bij het HCK dienden te berusten, kan men slechts concluderen dat vele stukken mettertijd verloren zijn gegaan. De slechte bewaaromstandigheden in de voornoemde depots in de Atelierstraat 3 en de Belgradostraat 15 zullen hier allicht een rol in gespeeld hebben. Het is ook onduidelijk wat er gebeurd is met de archiefstukken die Notebaert en Pagnoul na hun inspectie in 1972 hebben meegenomen.

De archiefbescheiden die bewaard zijn gebleven uit de periode 1945-1948 horen allemaal thuis bij het derde en vierde bureel. De stukken uit het derde bureel bevatten zeer interessante informatie over de procedures bij onderzoeken naar verduisteringen, ongevallen en branden in en rond de kampen.⁴² In het vierde bureel bevonden zich waardevolle stukken zoals plannen, lijsten en technische gegevens over de infrastructuur en de materiële voorzieningen binnen de kampen in alle regio's, inclusief de kampen voor incivieken.⁴³

Over de vereffening van de kampen werden slechts twee archiefstukken ontdekt: een ervan betreft een kasboek van het krijgsgevangenenkamp van Houthalen, dat allicht per ongeluk bij het archief van het Hoger Commando belandde, het andere omvat de briefwisseling en een kasboek met betrekking tot de Autonome Kas. Deze gegevens beschouwt men best als aanvulling van de archiefbescheiden uit de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B over de vereffening van de kampen.⁴⁴

Het is voor de toekomstige raadpleger van het archief allicht verhelderend om nog even stil te staan bij het archief "Duitse krijgsgevangenen in België (1945-1948)"⁴⁵ bewaard in het KMLK. Wil men de informatiewaarde van het hier

---

40 De kampen voor de ontmiijners stonden echter niet onder het bevel van het HCK, maar ressorteerden direct onder Landsverdediging.

41 DKEZ, nr. 302, instructie voor de verificatie van de boekhouding, ongedateerd.

42 HCEZ, nrs. 1-21 en 22-27.

43 HCEZ, nrs. 38-45.

44 Zie publicatie nr. 4862.

45 Dit archiefdeel is ongeveer 14 meter lang en bestaat uit 124 bundels (of genummerde dozen). De benaming "Duitse krijgsgevangenen in België, 1945-1948", afkomstig van

geïntariseerde archief goed inschatten, dan is enige voorkennis van zijn evenknie in het legermuseum onontbeerlijk. In tegenstelling tot het archief uit het Ministerie van Economische Zaken, beslaan de archiefstukken afkomstig van Landsverdediging wel de vier burelen van het HCK, al viel er geen duidelijk onderscheid te maken tussen de werking van de eerste twee burelen. De stukken afkomstig uit deze afdelingen bevatten in de eerste plaats kleine fotodossiers van alle kampen, waardoor men zich de operatie ook eens visueel kan voorstellen. ⁴⁶In wezen was deze administratie echter begaan met de repatriëring van krijgsgevangenen. Onder het derde bureel ressorteerden enige stukken betreffende Belgische officieren die dienst deden in de kampen, maar vindt men bovenal archiefbescheiden met informatie over de laatste uitbetalingen aan de krijgsgevangenen en over hun bezittingen. Tot het vierde bureel behoorden tenslotte stukken betreffende gewonde, overleden of werkonbekwame krijgsgevangenen. Allicht hadden de meeste van deze archiefbescheiden een grote administratieve waarde tijdens hun dynamische fase of nadien als semi-statisch archief, dat zich uitstekend leende om opzoeken naar oud-krijgsgevangenen te verrichten. Vanuit historisch oogpunt is hun inhoud evenwel gering.

Taal en schrift van de documenten

De hoofdmoot van de archiefbescheiden zijn opgemaakt in het Frans. Niettemin zitten er tussen nrs. 1-27 en in nr. 48 ook stukken in het Nederlands, daar waar het ging om de ondervraging of correspondentie van Nederlandstaligen.

SELECTIES EN VERNIETIGINGEN

Allicht zijn een aantal archiefbescheiden reeds lang voor de aanvang van de inventarisatie verloren gegaan. Het gaat hier dan niet om doelbewuste vernietigingen, zoals in de voornoemde brief van commandant Piret uit januari 1954, waarin melding werd gemaakt van de verwijdering van twee ton en 68 kilo nutteloos archiefmateriaal. ⁴⁷Veeleer gaat het om de verdwijning van materiaal als gevolg van slechte bewaaromstandigheden of ongecoördineerde verplaatsingen. Zo kan men zich afvragen of het archief van het HCK aanvankelijk niet meer stukken telde met betrekking tot de vereffening van de krijgsgevangenenkampen en hun boekhouding. Tijdens de inventarisatie werden geen archiefbescheiden vernietigd. Enkel nummer 39, dat een aantal plattegronden van krijgsgevangenenkampen bevat, werd geschoond: exemplaren in drievoud werden daarbij verwijderd.

Duvosquels inventaris uit 1968, is enigszins misleidend. Er bevinden zich immers een aantal nummers in het archief met stukken die na 1948 werden opgemaakt. Ook de inventaris zelf is niet opgemaakt volgens de huidige wetenschappelijke normen van het Rijksarchief. In bijlage C werd daarom een nieuw (voorlopig) archiefschema opgesteld.

⁴⁶ KLMK, doos nr. 1.

⁴⁷ cf. supra, p. 18.

ORDENING

Bij aanvang van de inventarisatie zat het archief van het HCK vermengd met archief afkomstig van de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B, samen goed voor zowat veertien strekkende meter.⁴⁸ Hierbij had men alle archiefbestanddelen reeds preventief in kaften van zuurvrij papier gestopt en het geheel een nieuwe voorlopige nummering (190 nummers in totaal) toegekend. De archiefstukken zelf zaten doorgaans in ordners of dossiermappen, en waren ofwel alfabetisch gerangschikt (op persoonsnaam of op plaatsnaam) ofwel gegroepeerd per onderwerp. De briefwisseling die in sommige mappen en dossiers werd aangetroffen, was chronologisch gerangschikt, met de recentste stukken bovenaan. Aan deze oude orde op microniveau werd niet geraakt.⁴⁹ Twee uitzonderingen niet te na gelaten, werden geen stukken ontdekt die vreemd waren aan het archiefbestand.⁵⁰

De identificatie van de twee archiefvormers aan de hand van hun archiefbescheiden stelde nochtans weinig problemen. De uiterlijke vorm van de stukken, de briefhoofden, handtekeningen en tenslotte de karakteristieke stempels wezen in de richting van ofwel het HCK, ofwel de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B. Ook het gebruikte type ordner en de rangschikking van de stukken daarin gaven soms uitsluitel over de archiefvormer. Bij een aantal calques was het immers onduidelijk of het nu een doorslag van een toegestuurd exemplaar, dan wel een doorslag van een expeditie betrof.

Het archiefschema van het HCK werd opgedeeld in twee perioden, die respectievelijk de eigenlijke werking van het HCK en de fase van de liquidatie besloegen. In tegenstelling tot de stukken behorend tot de Dienst voor krijgsgevangenen, waren de archiefbescheiden afkomstig van het HCK zeer eenvoudig te ordenen. Dat lag niet zozeer aan het geringere aantal archiefbescheiden, dan wel aan de speciale stempel van het Hoger Commando die alle stukken tot 1948 droegen: daarop stonden de vier burelen van dit organisme, met een aanduiding in potlood onder welk bureel het desbetreffende archiefstuk ressorteerde. Deze structuur, die de werking van de oude organisatie perfect weerspiegelde, vormde dan ook het skelet van het

---

48 Het archief dat enkel door de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B was aangelegd, mat bij aanvang van de inventarisatie een kleine dertien meter.

49 Indien de chronologische orde van sommige archiefbescheiden niet meteen voor de hand lag, werd bij het inventariseren zelf een alfabetische rangschikking (op naam van de krijgsgevangenenkampen of Regionale Commando's) toegepast. Bij deze inventaris is dat het geval voor de nummers 1-21, 22-27, 40-44.

50 Het eerste stuk betrof een dun dossiertje uit 1938 inzake een onenigheid tussen het Ministerie van Economische Zaken en een onderneming. Op 20 december 2006 werd dit uit het archiefbestand gelicht en overhandigd aan mijn stagebegeleider. Het tweede nummer, dat pas op 19 juli 2007 werd verwijderd, omvatte een omslag met brieven vanwege de Dienst voor Krijgsgevangenen Afdeling B en het HCK aan de "Service Spéciale de Mobilisation des Bois de Mines" (S.M.B.M.), een militaire dienst begaan met de verdeling van hout voor de steenkoolnijverheid, die in juni 1946 werd opgeheven.

archiefschema voor de eerste periode: alle stukken konden worden verdeeld onder het derde en vierde bureel. De archiefbescheiden met betrekking tot de liquidatie van de krijgsgevangenenkampen, bleken zeer schaars (in totaal slechts drie nummers) en vereisten nauwelijks enige ordeningscriteria.⁵¹

---

51 Zie bijlage B voor het archiefschema.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

HOGER COMMANDO DER KRIJGSGEVANGENENKAMPEN (HCK)

I. HET HOGER COMMANDO TOT EIND 1947

A. BUREEL III

1. DIEFSTALLEN, ONGEVALLLEN EN GESCHILLEN

a. Diefstallen

- 1 Dossier inzake een diefstal van materiaal en kledingstukken in het krijgsgevangenenkamp van Andenne in juni 1947. 1947. 1 omslag
- 2 Dossier inzake de verdwijning van 14 dekens in het militair hospitaal in Beverloo op 6 juni 1947. 1947-1948. 1 omslag
- 3 Dossier inzake een diefstal van autobanden uit het militair hospitaal in beverloo op 16 december 1947. 1948. 1 omslag
- 4 Dossier inzake de verduistering van soldij voor bewakingspersoneel door enkele officieren tussen 15 mei en 1 juli 1946. 1946-1950. 1 omslag
- 5 Dossier inzake de verdwijning van dekens en kledingstukken in het krijgsgevangenenkamp van Boussu op 12 juni 1946. 1946-1947. 1 omslag
- 6 Dossier inzake de verduistering van kledingstukken in het krijgsgevangenenkamp van Boussu op 17 augustus 1947. 1947. 1 omslag
- 7 Dossier inzake de verduistering van rekeninggelden in het krijgsgevangenenkamp van Châtelineau in de loop van 1946. 1947-1948. 1 omslag
- 8 Dossier inzake een diefstal van een pistool in het krijgsgevangenenkamp van Châtelineau, vastgesteld op 26 april 1947 en inzake een diefstal van een mitrailleur in datzelfde kamp, vastgesteld op 15 juli 1947. 1947.

1 omslag

- 9 Dossier inzake twee diefstallen van enveloppen met persoonlijke bezittingen in het krijgsgevangenenkamp van Flénu, vermoedelijk begin juli 1946. 1946-1947. 1 omslag
- 10 Dossier inzake een diefstal van een pistool in het krijgsgevangenenkamp van Hensies op 15 maart 1947. 1947. 1 omslag
- 11 Dossier inzake een diefstal van een pistool in het krijgsgevangenenkamp van Wasmès, vastgesteld op 29 oktober 1945. 1945-1947. 1 omslag
- 12 Dossier inzake een diefstal van 68.000 frank uit de kas van het krijgsgevangenenkamp van Waterschei, vastgesteld op 2 juli 1947 en inzake absenties van officieren in het krijgsgevangenenkamp van Eisdèn. 1947. 1 omslag
- 13 Dossier inzake de verdwijning van een pistool in het krijgsgevangenenkamp van Waterschei, vastgesteld op 17 november 1947. 1947-1948. 1 omslag
- 14 Dossier inzake een diefstal in het materiaaldepot van het krijgsgevangenenkamp van Waterschei op 22 november 1947. 1947-1948. 1 omslag
- 15 Dossier inzake de verduistering van kasgelden in het krijgsgevangenenkamp van Winterslag, vastgesteld op 1 september 1946. 1947. 1 omslag
- 16 Dossier inzake diverse diefstallen in de krijgsgevangenenkampen van Erbisoeul, Flénu, Hensies en Wasmès in 1946 en 1947. 1946-1948. 1 omslag
- 17 b. Ongevallen
Dossier inzake een dodelijk ongeval in Seilles, veroorzaakt door een soldaat uit het krijgsgevangenenkamp van Andenne op 24 mei 1947. 1947-1948.

---

1 omslag

- 18 Dossier inzake een dodelijk ongeval in Ougrée, veroorzaakt door een soldaat uit het krijgsgevangenenkamp van seraing op 17 februari 1947. 1947-1948.

1 omslag

- 19 c. Geschillen
Dossier inzake een geschil tussen Victor Staquet, inspecteur bij de Dienst voor Onderlinge Hulpverlening, en reservekapitein F.J. Falony uit het krijgsgevangenenkamp van Maurage omtrent de verkoop van materiaal uit de kantine van het voornoemde kamp. 1947-1948.

1 omslag

- 20 Dossier inzake het onbetaalde verlof voor soldaat Edgard Van Handenhoven uit het krijgsgevangenenkamp van Maurage. 1947-1948.

1 omslag

- 21 Dossier inzake het opruiend gedrag van officieren in het reparatieatelier van het krijgsgevangenenkamp van Maurage. 1946-1949.

1 omslag

2. BRANDEN IN DE KAMPEN

- 22 - 27 Verzameldossier inzake onderzoek naar branden in krijgsgevangenenkampen en materiaalmagazijnen. 1946-1947.
22 Dossier inzake de brand in het krijgsgevangenenkamp van Fléron op 25 mei 1947. 1947.

1 omslag

- 23 Dossier inzake de brand in het krijgsgevangenenkamp van Fleurus op 4 februari 1947. 1947.

1 omslag

- 24 Dossier inzake de brand in het magazijn van het krijgsgevangenenkamp van Houthalen op 24 september 1947. 1947.

1 omslag

- 25 Dossier inzake de brand in het materiaalmagazijn van de houtvesterskampen op 29 augustus 1947. 1947.

1 omslag

- 26 Dossier inzake de brand in het krijgsgevangenenkamp van Wasmes op 9 juni 1946. 1946-1947. 1 omslag
- 27 Dossier inzake de brand in het krijgsgevangenenkamp van Zolder op 27 november 1946. 1946-1947. 1 pak
- B. BUREEL IV
1. UITGAVEN EN ONKOSTEN
- a. Huurgelden
- 28 Doorslagen van briefwisseling tussen het HCK, de DKAB, het Regionale Commando in Charleroi en de krijgsgevangenenkampen daaronder ressorterend omtrent de huur van terreinen en vastgoed in de regio van Charleroi. 1945-1948. 1 pak
- 29 Doorslagen van briefwisseling tussen het HCK, de DKAB, de Regionale Commando's in Limburg, de Borinage, Luik en het Centrum en de krijgsgevangenenkampen daaronder ressorterend omtrent de huur van terreinen en vastgoed in de regio's Limburg, de Borinage, Luik en het Centrum. 1946-1948. 1 pak
- b. Aankoop van materiaal
- 30 Doorslagen van kwitanties van onkosten gedaan in het krijgsgevangenenkamp van Waterschei. 14 mei 1947 - 18 juli 1947. 1 omslag
- 31 Doorslagen van verzoekschriften en uittreksels van verzoekschriften van het HCK aan de DKAB omtrent toelatingen voor uitgaven. 1946-1947. 1 omslag
- 32 Doorslagen van bevelschriften van het HCK tot het aangaan van diverse onkosten in de krijgsgevangenenkampen. 1946-1947. 1 pak
- 33 Doorslagen van briefwisseling en verzoekschriften van het HCK aan de DKAB betreffende het aangaan van diverse onkosten in de krijgsgevangenenkampen. 1946-1947. 1 pak

- 34 Briefwisseling en tabellen omtrent de aanschaf, slijtage en verkoop van materiaal voor de krijgsgevangenenkampen. 1946-1948. 1 pak
- 35 Briefwisseling en factuuruittreksels omtrent de aanschaf van materiaal voor de krijgsgevangenenkampen. 1947-1948. 1 pak
- 36 Dossier inzake de recuperatie van materiaal voor telefoonverbindingen. 1947-1948. 1 omslag

2. BOUW EN ONTMANTELING VAN DE KAMPEN

- a. Algemene briefwisseling
- 37 Briefwisseling tussen het HCK en de DKAB omtrent de bouw en vereffening van barakken in diverse krijgsgevangenenkampen. 1945-1948. 1 omslag
- b. Krijgsgevangenenkampen
- (1) *Technische gegevens*
- 38 Dossier inzake leveringen van barakken en hun latere doorverkoop aan Fédéchar. [1946-1947] 1 omslag
- 39 Dossier inzake plattegronden van diverse krijgsgevangenenkampen en bouwkundige tekeningen van barakken en latrines. [1945-1948] 1 pak
- (2) *Gegevens per regio*
- 40 Dossier inzake de infrastructuur van de krijgsgevangenenkampen in het Centrum en de Borinage (Maurage, Ressaix, Mariemont, Tertre, Hensies, Boussu, Wasmes, Flénu en Erbisoeul) in het licht van hun verkoop aan Fédéchar. 1946-1948. 1 pak
- 41 Dossier inzake de infrastructuur van de krijgsgevangenenkampen in Charleroi (Fontaine-l'Evêque, Marchienne-au-Pont, Lodelinsart, Fleurus en Châtelineau). 1946. 1 omslag

- 42 Dossier inzake de infrastructuur van de krijgsgevangenenkampen in Charleroi (Fontaine-l'Evêque, Marchienne-au-Pont, Lodelinsart, Fleurus en Châtelineau) in het licht van hun verkoop aan Fédéchar. 1947-1948. 1 omslag
- 43 Stukken betreffende de infrastructuur van de krijgsgevangenenkampen in Limburg (Beringen, Eisden, Houthalen, Waterschei, Winterslag, Zolder en Zwartberg) in het licht van hun verkoop aan Fédéchar. 1946-1948. 6 stukken
- 44 Dossier inzake de infrastructuur van de krijgsgevangenenkampen in Luik (Ans, Vottem, Jemeppe, Tilleur, Cheratte, Wandre, Fléron, Micheroux, Seraing en Bois d'Avroy) in het licht van hun verkoop aan Fédéchar. 1946-1948. 1 pak
- 45 c. Kampen voor incivieken
Dossier inzake verschuldigde onkosten vanwege het Ministerie voor Openbare Werken en de Regie der Strafinrichtingen aan diverse leveranciers en firma's voor de bouw en uitrusting van kampen voor incivieken in Limburg. 1946-1947. 1 omslag
- II. VEREFFENING VAN DE KAMPEN*
- A. FINANCIËLE VEREFFENING*
- 46 1. *HOUTHALEN*
Kasboek van loongelden uitbetaald en uitgegeven in het krijgsgevangenenkamp van Houthalen. 1945-1948. 1 band
- 47 2. *AUTONOME KAS*
Kasboek en briefwisseling omtrent de vereffening van de Autonome Kas. 1948. 1 omslag
- 48 B. *SECUNDAIRE FUNCTIES*
Briefwisseling van het HCK met diverse militaire en burgerlijke instanties omtrent het opzoeken van inlichtingen over legerofficieren en miliciens. 1948-1950.

